

IKASTETXEETAN BERDINEN
ARTEKO TRATU TXARRAK
GERTATZEN DIRENEAN
JARDUTEKO GIDA

IKASTETXEETAN BERDINEN ARTEKO TRATU TXARRAK GERTATZEN DIRENEAN JARDUTEKO GIDA

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE ETA
IKERKETA SAILA

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN,
UNIVERSIDADES E INVESTIGACIÓN

Ikastetxeetan berdinaren arteko tratu txarrak gertatzen direnean jarduteko gida / [egilea, Hezkuntza Ikuskaritza]. – 1. argit. – Vitoria-Gasteiz : Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia = Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco, 2007

p. ; cm.

Port. y texto contrapuesto en castellano: Guía de actuación en los centros educativos ante el maltrato entre iguales

ISBN 978-84-457-2577-1

1. Acoso moral en la escuela. 2. Violencia en la escuela. I. Euskadi. Inspección Educativa. II. Título (castellano).

364.271-057.87

37.06

Argitaraldia: 1.a 2007ko maiatzean

Ale-kopurua: 4.000 ale

© Euskal Autonomi Elkarteko Administrazioa
Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila. Eusko Jaurlaritza

Internet: www.euskadi.net

Argitaratzailea: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia
Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco
Donostia-San Sebastián, 1 - 01010 Vitoria-Gasteiz

Egilea: Hezkuntza Ikuskaritza

Azalaren diseinua: Mass-Color®

Diseinu grafikoa eta muntaia: Miren Unzurrunzaga Schmitz

Inprimaketa: Artes Gráficas ELKAR S.Coop.

ISBN: 978-84-457-2577-1

Lege-gordailua: BI-1775-07

Sarrera	7
1. zatia	
Berdinen arteko tratu txarren definizioa eta ezaugarriak	11
2. zatia	
Jarduera-protokoloa	13
3. zatia	
Tratu txarren tratamendurako prebentzio-neurriak	23
ERANSKINAK	
I. eranskina	
Datu-bilketa errazteko dokumentuak	29
II. eranskina	
Hezkuntza Ikuskaritzarako txostena	32
III. eranskina	
Jarduera Plana betetzeko orientazio-eredua	36
IV. eranskina	
Berritzeguneetako Aniztasun eta Bizikidetzako aholkularitzen zerrenda	42
V. eranskina	
Erreferentzia bibliografikoak	43

Arrazoen azalpena

EAEko Hezkuntza Ikuskaritzak *Ikastetxeetan berdinen arteko tratu txarrak gertatzen direnean jarduteko gida* prestatu zuen 2004-05 ikasturtean eta ikastetxe guztiei banatu zitzairen. Bi ikasturte igaro dira eta ikastetxeek berek nahiz Hezkuntza Administrazioako eta beste Erakunde batzuetako zerbitzuek egindako iradokizun eta ekarpenak kontuan hartuta, komenigarritzat jo da Gida horretan zenbait hobekuntza sartzea, berdinen arteko tratu txarrak izaten direnean erantzun egokiagoa emateko.

Azpimarratzekoa da, hala ere, eguneratutako Gida honetan jasotakoa eskolako bizikidetzak hobetzeko helburuarekin ikastetxeetan sustatu behar den jardueraren multzoaren zati bat baino ez dela. Hain zuzen ere, bizikidetzaren arazoak ekar ditzaketen hainbat gatazka sortzen dira ikastetxeetan. Horregatik, ikastetxeetako prebentzio-eredu orokorrak dira halako egoerak modu positiboan berbidertzeko eta eskolan bizikidetzak egokia bermatzeko modurik onena.

Hala ere, zenbaitetan gertakari larriak sortzen dira eta horietarako protokoloak ezarri behar dira arazoa ahalik eta era lasterrenean, eraginkorrean eta ikasleentzat seguruenean konpontzeko. Nolanahi ere, kontuan izan behar da arazo mota bakoitzak (heldua / heldua, heldua / ikaslea, ikaslea / ikaslea, bakana edo errepikatzen dena...) ezaugarri bereziak dituela eta, ondorioz, modu jakin batean tratatu behar izaten direla.

Gida honetan indarkeria mota bati heltzen zaio batez ere: *berdinen arteko tratu txarrak ikastetxeetan*. Fenomeno horrek ondorio larriak izan ditzake erasotako ikasleengan epe labur, ertain eta luzera, euren izaera prestatzeko prozesuan daudelako, ahulagoak direlako eta egoera gainditzeko zailtasun handiagoak dituztelako. Horren ondorioz, arrisku handiagoa dago gertaera horrek helduaroan modu negatiboan eragiteko. Gainera, ikastetxeetan gertatzen diren kasu gehienak Lehen Hezkuntzan eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan gertatzen diren arren, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondoko ikasleei eragiten dieten gertaerak ere izaten dira eta litekeena da horietan ere Gida honen edukia erabili behar izatea.

Gidaren ezaugarriak

Honako hauek dira Gidaren oinarrizko ezaugarriak:

• Izaera orientatzailea

Dokumentu honen helburua da *ikastetxeetan berdinen artean izaten diren tratu txarren* kasu posibleak tratatzeko orientazioa ematea. Ildo horretan, ikastetxe bakoitzak egin eta sakondu ditzaketen oinarrizko jardueren proposamena da Gida hau, eta Gidan jasotako Jarduera Protokoloan xedatutakoa bakarrik da derrigorrezkoa.

• Urgentziazko esku-hartzeak

Halako egoeretan biktimaren babesa eta pertsonen eskubideak bermatzeko hartu behar diren neurriak ere jasotzen dira Gidan. Baita halako kasuak hautemateko, urgentziaz esku hartzeko eta beste erakunde batzuetara jotzeko ikastetxeetan burutu beharreko jarduerak ere.

• Prebentzioaren garrantzia

Gidaren hirugarren zatian, prebentzio-lana sustatzeko informazioa jasotzen da eta Hezkuntza Sailak horri buruz egindako Programa eta materialak aipatzen dira. Honako hauek dira Programa eta material horien helburu nagusiak: hezkuntza-komunitatea sentsibilizatzea, parte-hartzea sustatzea, ikasleena bereziki, tutoreen lana bideratzea eta ikasleak taldean eta banaka tratatzea.

• Esku-hartze koordinatua

Berdinen arteko tratu txarretan eta, oro har, bizikidetzako arazo guztietan, beharrezkoa da Hezkuntzako profesional guztiek modu koordinatuan esku hartzen dutela bermatzea, bai ikastetxean bertan (zuzendaritza-taldea, tutorea, orientatzailea, aholkularia, irakasleak, bizikidetzabaztordea...) eta bai ikastetxeak familiekin eta kanpoko zerbitzuekin dituen harremanetan (Berritzegunea, Hezkuntza Ikuskaritza, Osasun Zerbitzuak, Udal Zerbitzuak...).

Oso garrantzitsua da, halaber, hezkuntza-komunitateko edozein kidek tratu txarren bat antzematen badu, berehala Ikastetxeko Zuzendaritzari jakinaraztea.

• Konfidentzialtasunaren premia

Azpimarratzekoa da hezkuntza-jarduera osoan konfidentzialtasun-printzipioa errespetatzeko premia eta, batez ere, kasu hauetan.

• Gida hedatzea

Zuzendaritza-taldeak Gidaren edukia ahalik eta gehien hedatzea komeni da Hezkuntza Komunitateko kide guztien artean, Ikastetxeko Aginte Organoen (Klaustroaren, OOG edo Ordezkaritza Organo Gorenaren, Eskola Kontseiluarena, etab.) bitartez..

Gidaren zatiak

Gida honek hiru zati ditu:

1. Berdinen arteko tratu txarren definizioa (eskola-jazarpena edo bullying-a).
2. Berdinen arteko tratu txarren kasuetarako Jarduera Protokoloa.
3. Prebentzio-neurriak.

Gida osatzeko zenbait eranskin ere gehitu dira, txostenean jasotzen diren neurriak praktikan jartzeko laguntzeko.

Hori guztia dela medio, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak Ikastetxeetan berdinen arteko tratu txarrak gertatzen direnean jarduteko gidaren bertsio berri hau eskaintzen die ikastetxeei. Gida hau Hezkuntza Ikuskaritzak egin du, ikastetxeen, laguntza-zerbitzuen eta beste erakunde batzuen laguntzaz, problematika konplexu honi heltzean irakasle- eta zuzendaritza-taldeentzat lagungarri izango delakoan, eta aldi berean, errespetuan eta tolerantzian oinarritutako bizikidetza lortzen lagunduko duelakoan. Gida hau eskura daiteke baita ere Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saileko web orri honetan: <http://www.hezkuntza.ejgv.euskadi.net>

JOSÉ ANTONIO CAMPOS GRANADOS

Vitoria-Gasteiz, 2007ko maiatzaren 15a.
Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa sailburua

BERDINEN ARTEKO TRATU TXARREN DEFINIZIOA ETA EZAUGARRIAK

Ikastetxeetan berehala antzeman eta tratatu behar dira *berdinen arteko tratu txarrak*; izan ere, zenbat eta lehenago antzeman, orduan eta aukera gehiago daude arazoa konpontzeko.

Horretarako, argi **definitu** behar dira *ikastetxeetako berdinen arteko tratu txarrak* eta bestelako egoera disruptibo jakinetatik bereizi behar dira. Azken horiei ere modu eraginkorrean erantzun behar zaien arren, beste ikuspegi batetik aurre egin behar izaten zaie askotan. Ondorengo lerroetan daude jasota tratu txarren definizioa eta ezaugarriak, gaian aditu direnek behar bezala egiaztatut ostean. Oinarrizko erreferente teorikoak dira zenbait jokabide indarkeriazko edo desegoki *ikastetxeetako berdinen arteko tratu txarrak* diren edo ez zehazteko.

Definizioa

“Ikasle batek *erasoak pairatzen dituela edo biktima bihurtzen dela* esan ahal izateko, etengabe eta aldi batean jasan behar ditu *beste ikasle batek edo batzuek* egindako ekintza negatiboak” (Olweus, 1998).

Berdinen arteko tratu txarren ezaugarriak

Berdinen arteko tratu txarrek honako ezaugarri hauek dituzte:

- **Botere-desoreka:** botere fisiko, psikologiko eta sozial desberdinaren ondorioz, indarren desoreka sortzen da pertsonen arteko harremanetan.
- **Nahita egitea/errepikatzea:** nahita egitea behin eta berriz errepikatzen den erasoaren bidez adierazten da eta, jokabide horrek, beste eraso batzuen jomuga izateko beldurra sortzen dio biktimari.
- **Defentsa-gabezia/Pertsonalizazioa:** ikasle bakar bat izaten da normalean tratu txarren biktima eta horrela babesik gabeko egoeran jartzen da. Modu horretan, biktimak ez du aurkitzen bere burua babesteko adina baliabide, eta isolamendua nahiz estigmatizazioa pairatzeaz gain, autoestimua eta bere izen ona ere galtzen ditu

Berdinen arteko tratu txarren motak

Berdinen arteko tratu txarrak hainbat motatakoak izan daitezke:

- **Gizarte-bazterketa eta marjinazioa**
  - Norbait baztertzea. (Pasiboa)
  - Parte hartzen ez uztea. (Aktiboa)

- **Hitzezko eraso**
  - Norbait iraintzea. (Zuzena)
  - Ikasleaz gaizki hitz egitea. (Zeharkakoa)
  - Ezizenak jartzea. (Mistoa)
- **Zeharkako eraso fisikoa**
  - Norbaiti gauzak ezkutatzea.
  - Gauzak apurtzea.
  - Gauzak lapurtzea.
- **Eraso fisiko zuzena**
  - Norbait jotzea.
- **Larderia/ xantaia / mehatxua**
  - Beldurra sartzeko norbait mehatxatzea.
  - Gauzak egitera derrigortzea.
  - Armen bidez mehatxatzea.
- **Sexu-jazarpena edo -abusua**
  - Sexu-jazarpena egitea.
  - Sexu-abusua egitea.

Erabilitako bitartekoaren arabera, ikastetxeetako berdinen arteko tratu txarrak hitzezkoak, idatzizkoak, keinu bidezkoak edo ziber-bullying-a (mugikorra, internet...) izan daitezke.

Biktimaren ezaugarrien arabera ere tratu txarrak hainbat motatakoak izan daitezke: arrazista, homofobikoa, sexista, urritasuna duten ikasleei egindakoa, etab.

Oharra: Ikastetxeetako berdinen arteko tratu txarrak deskribatzeko Gida honetan erabilitako terminologiaren helburua erraz ulertzea eta hezkuntza arloan erabilia izatea da. Litekeena da adierazpen horiek bat etortzea legeriak zenbait hutsegite edo deliturentzat darabiltzan izendapenekin, baina horrek ez du esan nahi garrantzi penala dutenik.

Berdinen arteko tratu txarren ondorioak

- **Biktimarentzat:** eskola-porrota, trauma psikologikoa, arrisku fisikoa, gogobetetasun eza edo gustura ez egotea, barne-herstura, zorigaitza, nortasun-arazoak eta garapen orekaturako arriskua.
- **Erasotzailearentzat:** delituzko jokabide bihur daitekeenaren lehen urratsa izan daiteke, bote-rea erasoan oinarritzen dela interpreta dezake eta helduarora iristen denean ere joera bera izan. Indarkeriazko egintza gainbaloratzeraz ere irits daiteke, gizartean onartzen eta saritzen den jokabidea dela pentsatuz.
- **Lekuko diren ikaskideentzat:** jokabide horrek bidegabekeriaren aurrean jarrera pasiboa eta eroso izatera eramán ditzake eta, ondorioz, pertsonaren balioari buruzko interpretazio okerra egin dezakete.

JARDUERA PROTOKOLOA

Ikastetxe bateko ikasleen artean tratatu txarrak izaten badira, ikastetxe horretako irakasleek nola jokatu behar duten jakitea da Jarduera Protokoloaren helburua. Izan ere, ezinbestekoa da berehala eta zalantzarik gabe erantzutea, bai inplikaturik dauden ikasleei (biktimei, erasotzaileei eta lekukoei) eta bai haien familiei.

Estandarizaturiko protokoloa betetzeak esku-hartzea sistematizatzen laguntzen du. Horretarako, ordea, kontuan hartu behar diren faseak eta alderdiak zehaztu behar dira, arazoa identifikatu eta ebatzi ahal izateko prozedura sistematikoa behar den egoeretan jardunbideak edo orientazioak eman behar dira eta, gainera, asmo onez izan arren desegokiak izan daitezkeen jarduera jakin batzuk aurrez ekidin behar dira.

Jarduera Protokoloa funtsezkoa da ikastetxeetan izaten diren tratatu txarrak tratatzeko. Hala ere, zilegi da ikastetxe bakoitzak bere testuinguruaren edo kasu bakoitzaren ezaugarrien arabera protokolo hori egokitzea eta zabaltzea.

1. Informazio-bilketa

1.1. Ikastetxearen eta erasotako ikaslearen identifikazio-datuak

Ikastetxea: ..... Herria: .....

Ustezko biktima:

Izen-deituren inizialak: .....

Eskolatze Liburuaren zk.: .....

Adina: .....

Maila/Taldea: .....

Ustezko erasotzaileak: (adierazi pertsona bakoitzaren datuak)

Izen-deituren inizialak: .....

Eskolatze Liburuaren zk.: .....

Adina: .....

Maila/Taldea: .....

Esku-hartzea eskatutako data: .....

1.2. Eskaera jaso duen pertsona: .....

1.3. Esku-hartzeko eskaeraren jatorria

Jatorria:

☐	Ikaslea	☐
☐	Familia	☐
☐	Tutorea	☐
☐	Beste irakasle batzuk	☐
☐	Orientatzailea/Aholkularia	☐
☐	BerritzeguneA	☐
	Hezkuntza Ikuskaritza ¹	
	Beste batzuk	

Adingabeak inplikatura dauden gertaera guztietan ahalik eta zuhurren jokatu behar dela kontuan hartuta, izapideak egitean konfidentzialtasuna bermatu behar da

1.4. Salatutako tratu txarren mota eta larritasunari buruzko hasierako datu-bilketa

	ez	bai	puntuala	errepikatua
1. Gizarte-bazterketa	☐	☐	☐	☐
	- Aktiboa: parte hartzen ez uztea. - Ez-egiteagatiko bazterketa: bestea kontuan ez hartzea.			
2. Hitzeko eraso	☐	☐	☐	☐
	- Irainak, ezizenak jartzea, biktimaz gaizki hitz egitea,...			
3. Zeharkako eraso fisikoa	☐	☐	☐	☐
	- Gauzak ezkutatzea, apurtzea, lapurtzea,...			
4. Eraso fisiko zuzena	☐	☐	☐	☐
	- Jotzea			
5. Larderia/xantaia/mehatxua	☐	☐	☐	☐
	- Beldurra sartzeko mehatxuak egitea - Xantaia (zerbait egitera behartzeko mehatxu egitea, ez erasotzearen truke dirua eskatzea). - Armekin mehatxatzea			
6. Sexu-jazarpena edo -abusua	☐	☐	☐	☐

¹ Hezkuntza Ikuskaritzak eskatzen badu esku-hartzea, gertaeren berri zein egoeratan eta noren bidez jakin den jakinaraziko da.

1.5. Tratu txarrak izaten diren lekuak

Erasoko lekuen kokapena:

- Gelan
- Patioan
- Korridoreetan
- Komunetan
- Jangelan
- Gimnasioan/Aldageletan
- Autobusean
- Ikastetxeko sarrera-irteeretan
- Beste batzuk (adierazi non eta nola):
.....

Gertaerak ikastetxearen instalazioetatik kanpo izaten badira ere, horren berri jakitean, guraso-
ei edo legezko tutoreei jakinarazi behar zaie, zuzendaritza-taldeak edo irakasleek eskura
dituzten babes-neurri egokiak ezarri behar dituzte eta, egokitzat jotzen bada, dagokien era-
kunderi jakinaraziko zaie.

1.6. Gertaeren berri izatea

Zaintzaz arduratzen diren edo gertaeren tokian zeuden pertsona heldu arduradunek honako ger-
taera hauen berri izan dute:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kasuaren hasierako azterketa eta urgentziako esku-hartzeak

- 2.1. Zuzendaritza-taldea aholkulari eta/edo orientatzailearekin bilduko da behar den esku-hartzea aztertzeko eta baloratzeko eta,** dagokion aktaren bitartez, idatziz adierazita utziko da zer pertsona bertaratu diren, zer gertaera jorratu diren eta zer erabaki hartu diren. Aldi berean, informazioaren konfidentziasuna bermatuko da.
- 2.2.** Beharrezkotzat jotzen bada, **urgentziako behin-behineko neurriak** hartuko dira erasoak izan den pertsona babesteko nahiz erasoak saihesteko:

Erasotako ikaslearen segurtasuna berehala bermatuko duten neurriak

- Ikasle erasotzaileen eta erasotako ikaslearen zaintza espezifikoa.
- Familiei laguntza eskatu euren seme-alabak zaintzeko eta kontrolatzeko.
- Bana-banako tutoretza inplikaturik dauden pertsonekin.
- Ikastetxeko heldu bat aukeratu biktimak behar duenean berarengana jo dezan.
- Aurrez eraturako ikaskide-taldeak antolatu biktimari lagun egiteko, batik bat arrisku handieneko uneetan (sarrerak, irteerak, korridoreak...).
- Irakasleen ordutegiak berrantolatu premia duten ikasleek arreta berezia izan dezaten.
- Beharrezkotzat jotzen bada, taldez aldatu aldi baterako edo behin betiko.
- Biktimari bere burua babesteko orientabideak eman.
- Pertsonal berezia gehitu.
- Behar izanez gero, etxeko laguntza eskatu.
- Beste batzuk.

Ikasle erasotzaileei zuzendutako neurri zuzentzaileak

- Tutoreak edo ikasketaburuak kargu-hartze pribatua egin.
- Ikastetxean debekatuta dauden jokabideak argi eta garbi adierazi, baimendutakoaren mugak azalduz eta arazoaren larritasuna adieraziz.
- Familiei laguntza eskatu euren seme-alabak zaintzeko eta kontrolatzeko.
- Beharrezkotzat jotzen bada, erasotzailea edo erasotzaileak aldi baterako taldez aldatzea eska daiteke.
- Diziplinazko espedientea ireki.
- Beste batzuk.

3. Familiei lehen aldiz jakinaraztea

Familiek aintzat hartzen dituztela eta babestuta daudela sentitu behar dute. Kaltetutako familia guztiak kontuan hartu behar dira eta euren laguntza eskatu behar da egoerari soluziorik onena bilatzeko. Saihestu egin behar dira egoera behar bezala kudeatzea galarazten duten jarduerak.

Tutoreak edo izendatutako pertsonak honako hauek egingo ditu zuzendaritza-taldeari jakinarazi ondoren:

- **Biktimari eta bere familiari** banakako elkarrizketa egiteko hitzordua eman, honako hauek egiteko:
  - Ikaslearen gurasoek edo legezko ordezkariak gertaeren berri ez dutenean gertatutakoaz informatzeko.
  - Arazoa zenbaterainokoa den jakiteko. Gurasoek edo legezko ordezkariak arazoa ezagutzen duten zehaztu eta, horrela bada, orain arte zer neurri hartu dituzten jakin.
  - Hartu diren edo hartuko diren urgentziazko neurrien berri eman, haien iritzia eta haien egin ditzaketen ekarpenak jasoz.
  - Delituzko egintzen aztarnak daudenean, ikasle erasotzaileak salatu ditzaketela jakinarazi.
- **Erasotzaileari, bere familiari** eta gainerako inplikatuak banakako elkarrizketa egiteko hitzordua eman, honako hauek egiteko:
  - Salatutako egintzak ezagutzera eman eta haiei buruzko informazioa bildu.
  - Gurasoek edo legezko ordezkariak arazoa ezagutzen duten zehaztu eta, horrela bada, orain arte zer neurri hartu dituzten jakin.
  - Hartu diren edo hartuko diren urgentziazko neurrien berri eman, haien iritzia eta haien egin ditzaketen ekarpenak jasoz. Betiere arazoa ebazteko asmoz egin beharko dute eta ez euren babespeko adingabeari babes faltsua emateko asmoz.
  - Ikastetxearen eskumenekoak diren eta garatu behar diren jardueren berri eman. Egintzak delitu izan daitezkeela nabarmen ikusten denean, erasotako pertsonaren familiak edo bere legezko arduradunek burutu ditzaketen ekintzen berri eman.

4. Informazioa osatu, egiaztatu eta aztertu

4.1. Informazioa osatu galdekizunen, elkarrizketen eta beste prozedura batzuen bitartez

Zuzendariak edo kasuaren jarraipena egiteko arduradun izendatutakoek, ondoren aipatzen diren iturrietatik jasoko dute informazioa eta lortutako datuak idatziko dituzte. Informazio-bilketa hori zuhurtasunez egingo da eta, ikasleen kasuan, euren adinagatik, heldutasunagatik edo aldarre-egoeragatik beraientzat kaltegarriak izan litezkeen edo kasua ebaztea zaildu dezaketen bilketa-metodoak saihestuko dira.

1. Erasotako ikaslea
2. Ikasle erasotzailea/k
3. Familia edo legezko ordezkariak (erasotzailearenak eta erasotakoarenak)
4. Gelako tutorea eta irakasleak
5. Inplikaturik egon daitezkeen erasotako pertsonaren edo erasotzailearen lagunak
6. Beste batzuk: (beharrezkotzat jotzen bada bakarrik)
  - 6.1. Ikastetxearekin lotura duten pertsonak (jangelako zaintzaileak, autobuseko laguntzaileak, eskolaz kanpoko ekintzetako monitoreak, AZP...)
  - 6.2. Beste erakunde batzuen mendeko pertsonak (astialdiko hezitzaileak, Gizarte Ongizatea, Osakidetza...)

4.2. Informazioa gurutzatu

Informazio-iturrien arteko elkarguneak, kointzidentziak, bateratzeak eta dibergentziak bilatzea da. Lortutako datuetan oinarrituta, berdinen arteko tratu txarren aztarnarik badagoen jakiten ahalegin-duko da ikastetxea. Baita zer motatakoak diren eta zenbaterainoko larriak diren jakiten ere.

Horretarako, dokumentu honetako lehen zatian ikusi ditugun tratu txarren definizio, ezaugarri eta motara jo daiteke, eta baita, galdeketa egin zaien pertsonen emandako informazioetik abiatuz, I. eranskinean datozen laburpen-taulak erabili ere.

5. Hezkuntza-xedeetarako, berdinen arteko tratu txarren kasua den edo ez erabakitzea

---

Lortutako datuak ikusi ondoren, ikastetxeak erabakiko du detektatu den egoera berdinen arteko tratu txarren kasua den edo ez, Gidaren lehen zatian aurkeztutako definizioaren arabera.

6. Hezkuntza Ikuskaritzari jakinaraztea

Kasu bat, hezkuntza-xedeetarako, berdinen arteko tratu txartzat jotzen denean, salatutako gertaerak eta hartutako neurriak Hezkuntza Ikuskaritzari jakinaraziko zaizkio txosten idatzi baten bidez.

Era berean, poliziaren edo epailearen aurrean salaketa jartzen bada edo Arartekoari kexa aurkezten bazaio, idatzizko txostena Hezkuntza Ikuskaritzara bidaliko da.

Txostenaren eredia ere ematen da (ikus II. eranskina).

Kasua aztertu ondoren, berdinen arteko tratu txarrik ez dagoela erabakitzen bada ere, Hezkuntza Ikuskaritza jakinaren gainean jartzea komeni da, gertaerei ematen zaien kalifikazioa eta hartzen diren neurriak adieraziz.

7. Jarduera Plana

Ikastetxeak Jarduera Plana prestatuko du eta, beharrezkotzat jotzen badu, Berritzegunearen eta Hezkuntza Ikuskaritzaren aholkua eskatuko du. Planak ikastetxean, inplikaturako geletan eta gatazka duten ikasleengan aplikatu beharreko neurriak definitu behar ditu, eta baita ere biktimaren, erasotzaileen eta ikasle "lekukoen" bana-banako tratamendua bermatu behar du.

Planak idatziz jaso behar ditu ikastetxean aplikatu beharreko neurriak.

Jarduera Plana bat etorriko da Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saitetik bultzatzen ari den Ikastetxeko Bizikidetzarako Plan Orokorrarekin eta honako hauek dira plana egiteko proposatzen diren orientabide batzuk:

- a) Komeni da **lan-talde bat prestatzea eta/edo ikastetxeko irakasle bat izendatzea** koordinazio-lanak egiteko, informazioa zentralizatzeko, familiekin egin beharreko bilerak planifikatu, prestatu eta haien deialdiak egiteko, kasuaren jarraipena egiteko eta burutzen diren jarduerak ebaluatzeko.

b) Ustezko biktimarekin egin beharreko jarduerak

- Biktimari laguntza, babesa eta segurtasuna ematea bere konfiantzazko pertsona heldu arduradun baten bitartez.
- Indarkeriazko egoeraren testuinguruko azterketa.
- Kontuan izan behar da zer fasetan dagoen egoera:
  - Lehenengo faseetan badago (irainak, adar-jotzeak, xehetasun aipagarri batengatik ikas-kide bat iraintzea...): Berehalako lana egin behar da biktimarekin, hasierako oreka berreskura dezan, bere burua erruduntzat jo ez dezan, estresa murriztu dezan, gauzak orokortu ez ditzan eta autoestimua negatiborik sor ez dezan.
  - Fase aurreratuagoetan badago (erasoaren erruduna bera dela pentsa dezake biktimak edo jarrera-aldaketak izan ditzake): Kasu horretan biktima erasotzaileengandik urruntze-ko eta bere inguruan afektuzko babes-sarea eratzeke aukera aztertu behar da. Hala ere, kontuan izan behar da biktimaren eta erasotzaileen edo lekukoen artean tarte fisikoa ezartzea eragiten duten babes-neurriak izugarri balioztatu behar direla eta ez dela sortu behar bazterketa-sentsaziorik, izan ere, horrela, pertsona erasotzailearen garaipena dela emango luke eta are gehiago irainduko litzateke biktima, haren autoestimua kaltetuz.
- Autoestimua hobetzen ahalegindu.
- Gizarte-trebetasunak landu: norbere burua babesteko jokabideak eta jokabide asertiboak; talde-laneko trebetasunak eta erasotzaile izan gabe biktima izateari uzteko trebetasunak garatzea eta "role playing" deiturikoak (benetako egoeren itxurak egitea) lantzea.
- Beharrezkotzat jotzen bada, kanpoko zerbitzuetara jotzea (gizarte-zerbitzuak, osasun-zerbitzuak edo biak). Kasu horretan gurasoei edo legezko arduradunei hartutako neurriaren berri eman behar zaie (hobe izango da neurri hori haiekin adostuta hartzea).

c) Ustezko ikasle erasotzaileekin egin beharreko jarduerak

- Pertsona erasotzaileei mezu garbia transmititzea edozein erasoren aurrean tolerantziarik ez dela izango adieraziz.
- Bana-banako elkarrizketak antolatu:
  - Arazoaren larritasunaz kontzientziatzeko.
  - Indarkeriazko jokabideak identifikatzeko.
  - Bere jarreraren kausari buruzko azterketa egiteko.
  - Eragindako kaltearen hausnarketa eta aitortpena egiteko.
  - Enpatia eta arrazoibide morala lantzeko.
- Gizarte-trebetasunetan trebatzeko programak.
- Norbere oldarkortasuna kontrolatzeko programak.
- Neurri hezitzaile, zuzentzaile eta/edo zehapenezkoen aplikazioa:
  - Zehapenek helburu hezitzailea izan behar dute, gertaeren inguruko hausnarketa egitera eta haien gaineko kontzientzia hartzera, jarrera aldatzera eta egindako kaltea konpon-tzera zuzendutakoa. Baina ekintza negatibo edo antisozialak zigortu gabe ez direla gera-tuko ere adierazi behar da.

- Adibide batzuk: gertaerei, euren ondorioei eta kalteak konpentsatzeko moduari buruzko hausnarketaren idatzizko lanak, komunitatearen zerbitzura egindako lanak, jarduera osagarrietan edo eskolaz kanpokoetan aldi baterako edo behin betiko parte hartzeko eskubidea bertan behera uztea, eskolaz kanpoko orduetan lan espezifikoa egitea, etab.
- Eragindako kalteen konponketa edo konpentsazioa sustatzea (barkamena eskatzea, diruzko kalte-ordaina, beste batzuk)
- Diziplinazko espedientea irekitzea.
- Beste batzuk.

d) Lekukoekin edo, behar izanez gero, gelako taldearekin egin beharreko jarduerak

- Tutoretza-plana: Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak prestatu eta sustatzen dituen programak eta materialak modu koordinatuan martxan jartzea.
- Berdinen arteko bizikidetzan indarkeriazko jokabideak esplizituki gaitzetsi eta salatzeko aukera ematen duten ekintzak burutzea:
  - Salatu behar diren jokabideak argi eta garbi definitzea.
  - Lekukoek egoera horietan duten egitekoa argi eta garbi definitzea. Injustizia salatzeko jokabide solidarioaren eta salatari izatearen arteko aldea aztertzea.
  - Jokabide horiek gaitzesteko jarrerak sustatzea, azterketa- eta eztabaida-saioen bitartez eta erantzun alternatiboen bilaketaren bitartez.
  - Lagun-taldeek ematen duten segurtasun faltsuari buruz eta bandek duten erakargarritasunari buruz eztabaidatzea.
- Ikasleak isolamenduaren eta biktimizazioaren aurkako esparru babesle, prebentziozko eta zuzentzailea sortzen inplikatzeko.
  - Berdinen arteko laguntza-estrategiak garatzea.
  - Ikasle guztiak taldean integratzea eta lankidetzaren bitartez gizarteratzearen aldeko trebetasunak garatzea.
- Ikasleei irakastea, bai laguntza eskatzen, bai besteek beraiek salataritzat joko dituzten edo beraiek biktima bihurtuko dituzten beldurra gainditzeko.
- Konfidentzialtasuna bermatuz larderia-egoerak salatzeko ikastetxean dauden aukera eta baliabideen berri ematea (telefono adiskidea, iradokizunen postontzia, gatazkak ebazteko batzordea...).

e) Familiekin egin beharreko jarduerak

- Familiekin harreman arina, atsegina eta jarraitua izan behar da, familiekin euren ikuspuntuak adierazi ahal izateko espazioak eta aukerak eskainiz.
- Bileren egutegia adostu.
- Ikastetxea ematen ari den urratsen berri eman. (Zuhurtzia edo diskrezioaren garrantzia azpimarratuz).
- Laguntza eskatu eta elkarrekiko konpromisoak hartu.
- Biktimen eta erasotzaileen familiei euren seme-alabekin jokatzeko orientabideak eman.

f) Irakasle-taldearekin egin beharreko jarduerak

- Jarduera-irizpideak adostu eta bateratu.
- Tutorearen lana babestu eta erraztu.
- Erasotako pertsonari berehala laguntza eskaini eta babesa bermatu.
- Diziplina-sistema positiboa erabili, adostutako eta argi eta garbi definitutako arauak dituen.
- Edozein jazarpen-jokabide edo errespetu faltaren aurrean ahalik eta lasterren esku hartu.
- Ikasleek tutoreari edo Eskola Komunitateko beste kide batzuei informazioa helarazteko bideak erraztu: postontziak jarri, laguntzako helbideei buruzko informazioa eman, etab.
- Gatazka jakin batzuen kudeaketan ikasleen inplikazioa sustatu (ikasle laguntzaile edo bitartekarietzako programak antolatu).
- Galdetegien bitartez fenomenoaren izaera eta tamaina ebaluatu eta, kasu bakoitzaren arabera, esku hartzeko estrategia zehatzak diseinatu.

Praktikan jarri behar diren jarduerak planifikatzeko eta erregistratzeko orientazio-dokumentua (III eranskina) eta Berritzeguneetako Aniztasun eta Bizikidetzako Aholkularitzen zerrenda (IV. eranskina) ere ematen dira gida honetan.

8. Jarduera Planean proposatutako neurriak inplikaturik dauden familiei jakinaraztea

---

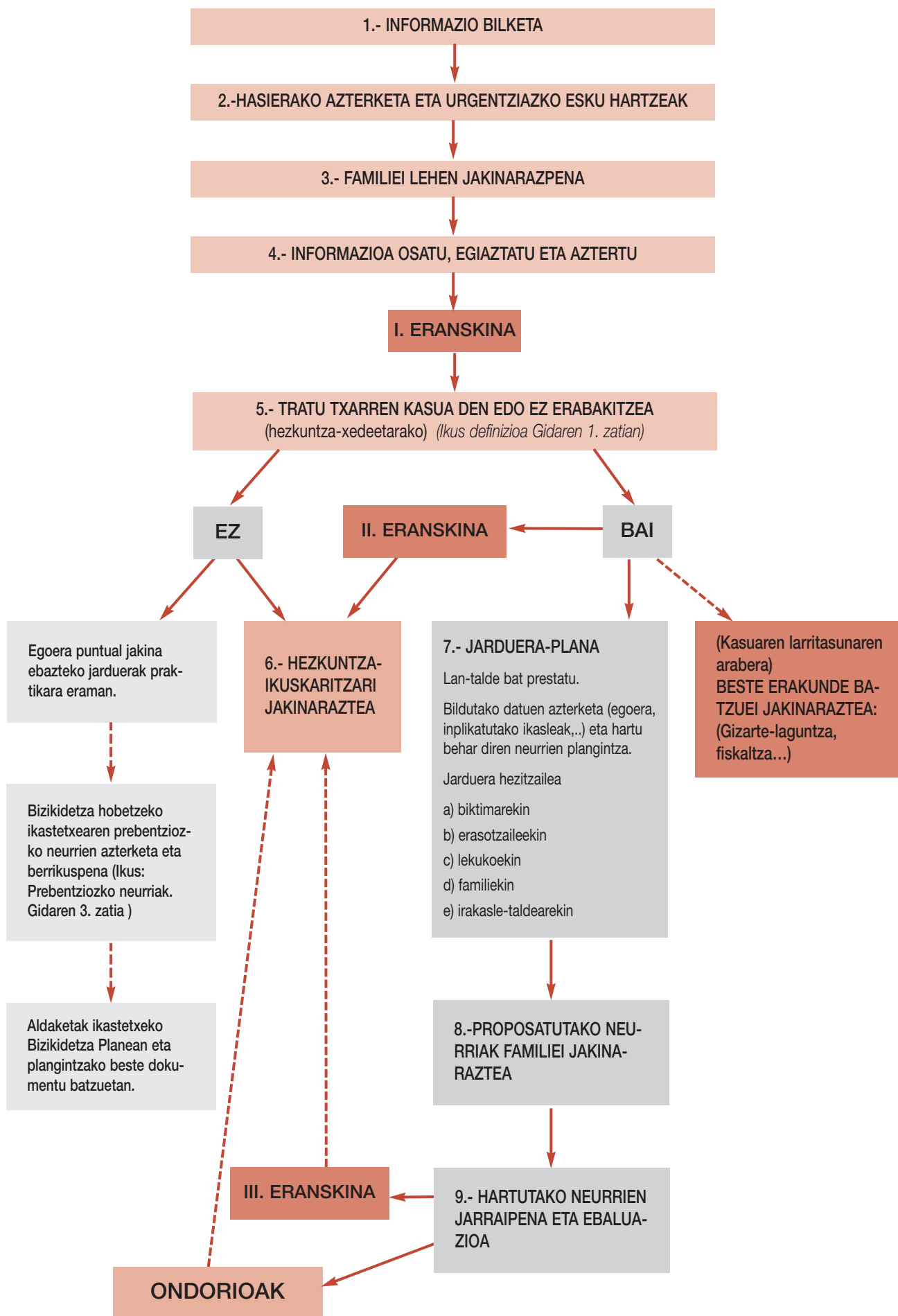
Inplikaturik dauden ikasleen familiak jakinaren gainean jarri behar dira ikasleekin hartutako banan-banako neurriei buruz eta baita talderako/taldeetarako, mailarako/mailetarako edo ikastetxerako proposatutako antolamendu- eta prebentzio-izaerako neurriei buruz ere.

9. Hartutako neurrien jarraipena eta ebaluazioa

Ikastetxeko zuzendaritza arduratuko da, bai Jarduera Planean aurreikusitako neurriak betearazteaz, bai ikastetxearen erreferentzia-ikuskatzailea neurri horien betetze-mailari buruz eta inplikaturik dauden ikasleen egoera sozial eta hezkuntzakoari buruz informatzeaz. Horretarako, eta beharrezko diskrezioa edo zuhurtzia gordez betiere, ikastetxean egongo da Hezkuntza Ikuskaritzaren eskura III eranskina (edo ikastetxeak hartutako horren baliokidea) behar bezala beteta eta eguneratuta.

JARDUERA PROTOKOLOAREN FASEAK

ESKOLA EREMUAN BERTINEN ARTEKO TRATU TXARREI AURRE EGITEKO PREBENTZIO NEURRIAK

Hezkuntza-komunitate batean bizikidetzako programak edo planak garatzea da ikasleen arteko tratu txarrak prebenitzeko neurri nagusietako bat. Egiaztatuta dago ikastetxeetan edozein indarkeria mota prebenitzeko modurik onena hezkuntza-komunitateko harremanak honako alderdi hauetan oinarritzea dela: pertsona guztien eskubide eta betebeharretan, duintasunaren errespetuan, gizareratzearen aldeko jokabideak sustatzen dituzten irizpide hezitzaile eta integratzaileetan eta gatazkei aurre egiteko elkarrizketa erabiltzean. Alderdi horiek guztiek osatzen dute bizikidetzako programa eta plan horien guztien ardatza.

Horretarako, indarkeriaren kultura gainditzeko prozesua jarri behar da abian ikastetxeetan. Horrela ikastetxeek, ikasleak sozializatzear gain, ikusaraziko diote hezkuntza-komunitateari elkarrizketa, errespetua, erantzukizuna eta komunikazioa direla bizikidetzaren oinarria.

Prebentziozko neurrien artean bi motatakoak daude: batetik, izaera orokorrekoak, batik bat ikastetxeko bizikidetzaren orokorrean hobetzera zuzendutakoak, eta bestetik, bertinen arteko tratu txarrekin eta jazarpenarekin lotura handiagoa dutenak, eskolako talde, ikasgela edo norbanakoei aplikatzen zaizkienak, hezkuntza-komunitate osoari ere eragin diezaioketen arren.

1. Hezkuntza Komunitate osoa sentsibilizatzen eta inplikatzeko laguntzen duten antolamendu-neurriak

---

Familiaren eta ikastetxearen arteko lankidetzaren da eskolako heziketa eta bizikidetzaren hobetzeko gako-faktoreetako bat. Irakasle guztien inplikazioa eta ikasleen partaidetza ere faktore garrantzirik dira, batik bat bizikidetzako arauak prestatu, aplikatu eta berrikusteko prozesuetan; izan ere, horrela, ikastetxean hartzen diren neurrien erantzule sentitzen dira ikasleak. Honako hauek dira Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak bultzatutako neurrietako batzuk, hezkuntza-komunitate osoa sentsibilizatzen eta inplikatzeko lagundu dezaketenak:

- Ikastetxean Bizikidetzaren Behatokia sortzen lagundu, Hezkuntza Komunitate osoaren partaidetzarekin eta ordezkartzarekin.
- Urteko Bizikidetzaren Plana prestatu eta Ikastetxearen Urteko Planean eta Urteko Memorian txertatu. Honako atal hauek izan ditzake planak:
  - Justifikazioa.
  - Hezkuntza-komunitatearen premiak eta itxaropenak.
  - Ikastetxeko bizikidetzaren diagnostikoa:
    - Tratu txarren adierazle bidezko behaketa sistematikoa.

- Hainbat iturritako informazioaren bilketa (irakasleak, familiak, irakasleak ez diren langileak, ikasleak, etab.), elkarrizketa, galdetegi eta proba soziometrikoen bitartez.
- Arriskuko lekuak eta uneak detektatzea.
- Egoeraren kausen analisia.
- Helburuak lehenestea eta planifikatzea.
- Helburu horiek lortzeko jarduerak eta neurriak.
- Jarraipena eta ebaluazioa.
- Prestakuntza-premiak.
- Hezkuntza-komunitate osora hedatzeko estrategiak.
- Ikastetxearen Hezkuntza Proiektua prestatzen eta berrikusten parte hartzea sustatzea, berdintasunaren, errespetuaren, irekitasunaren eta elkarrizketaren aldeko jokabide sozialak garatu nahi dituzten balioak eta arauak nabarmenduz eta erabakiak hartzeko orduan adostasuna bul-tzatuz.
- Ikastetxearen Ikasketa Proiektua berrikustea, bizikidetzarako eta gatazkak ebazteko hezkuntza bertan sartuz eta negoziazio-, bitartekaritza-, adiskidetze- eta arbitraje-estrategiak garatuz.
- AJA edo Antolakuntza eta Jarduera Araudia prestatzen eta berrikusten parte hartzea sustatzea, ikastetxean jazarpenaren aurkako araudia sartuz.
- Eskolako giroa hobetzeko neurri orokorrak finkatzea, komunikazio-programak eta gatazketan bitartekaritza lana egiteko programak garatuz. Programa horien bitartez, ikasleek gaitasun per-sonalak eta sozialak hartuko dituzte, esaterako, asertibitatea, autoestimua, enpatia eta balio etiko eta moraletan oinarrituak dauden komunikazio-trebetasunak.
- Eskolako ekosistema hobetzea, aisiarako eremu erakargarriagoak sortzea, jolaserako espa-zioak hobetzea, ikasleek zuzendutako jolas-taldeak antolatzea...
- Tutoretza-lanetan irakasle guztien inplikazioa ahalbidetuko duten antolamenduko neurriak har-tzea, hala nola, tutoretza indibidualak esleitzea, taldeko tutoretza partekatuak egitea...
- Tratu txarreko egoerei buruzko salaketa konplexuen aurrean irakasleak babestu eta indartzeko antolamendu- eta zuzendaritza-egiturak sortzea.
- Tratu txarreko egoerak salatzeko bideak ezartzea konfidentzialtasun-bermearekin: sorospen-postontzia, salaketa eta kexen taula, gutun anonimoak, laguntzarako posta elektronikoak, ikas-tetxearen web orria...
- Tratu txarren gertakariei aurre egin ahal izateko esku hartzeko barne-prozedura argia izatea.
- Hezkuntza-komunitate osorako bilerak, hitzaldiak eta lantegiak sustatzea, ongizate pertsonala lortzen eta irakaskuntza- eta ikaskuntza-prozesuak hobetzen lagunduko duen bizikidetzaren posi-tiboa lortu ahal izateko: Guraso Elkarteen bilerak, tutoretzakoak, guraso-eskolak, etab.
- Familiekin batera, prestakuntzarako eta sentsibilizatorako programa diseinatzea.
  - Gurasoak inplikatzeko, ikastetxeko bizikidetzaren hobetzeko egituretan parte har dezaten.
  - Guraso-taldeak antolatzea: arazoari buruz eta arazoa konpontzeko egin dezaketinari buruz gauza gehiago jakiteko bilerak; hainbat kolektibori zuzendutako zenbait gairi buruzko haus-narketa.
- Familiartekoak motibatzea, laguntza-sare sozialetan parte har dezaten, komunitateko baliabi-deak ikastetxeetako indarkeria prebenitzen eta geldiarazten erabili ahal izateko.

- Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailaren prestakuntza-programetan (Ikastetxeko prestakuntza, Garatu ikastaroak eta Berritzeguneetako lantegi eta mintegiak) eta beste prestakuntza-programa batzuetan parte hartzea.
- Irakasle, ikasle eta familien artean tratu txarrei buruzko eta haien prebentzioari buruzko oinarriko orientabideak zabaltzea.

2. Gelako hezkuntza-neurriak tratu txarren prebentziorako eta banakako tratamendurako

---

Ondoren aurkezten diren hezkuntza-neurriak gelako esparruan eta tutoretza indibidualaren bitartez garatzen dira gehienbat, eta harreman pertsonal eta sozial bidezkoen eta solidarioen eraikuntzan konprometitutako pertsona kontzienteak, kritikoak, arduratsuak eta konprometituak heztea dute helburu:

- Banakako eta taldekako tutoretza bultzatzea hainbat alderdi sustatzeko espazio pribilegiatu gisa, hala nola, gizarteratzearen aldeko jokabideak eta bizikidetza-balioak, horiek ikasle bakoitzak bere erreferentziako taldean integratzen eta talde horretako giroa eta lotura hobetzen lagunduko baitute .
- Banakako tutoretzaren bitartez harreman zuzena izatea ikasleekin, bereziki edozein gatazka-aztarnaren aurrean.
- Tutoretza-saioak eta ebaluazio-batzordeak erabiltzea ikasleen arteko tratu txarren egoera posibleak detektatzeko. Eskola-absentismoko kasuak ere aztertuko dira berdinen arteko tratu txarren jokabideekin izan dezaketen loturagatik.
- Tutoretzaren bitartez, familiekin aldizkako harremanak izatea informazioa partekatze eta lankidetzak ziurtatzeko.
- Ikastetxeko orientatzaileari edo aholkulariari tratu txar bihur daitezkeen zantzu edo egoeren berri ematea, egoerak azter ditzan eta esku-hartze egokienari buruzko aholkua eman diezaion irakasle-taldeari.
- Irakasle-talde osoak ikasleengana hurbiltzeko eta haien entzuteko harremanak ezartzea.
- Berdinen artean gerta daitezkeen indarkeriazko edozein jokabideren aurrean tolerantziarik ezaren mezu garbia transmititzea.
- Gelako oinarriko bizikidetza-arauak ikasleekin batera prestatzea, denek onartu ditzaten eta arauak betetzeko orduan erantzule senti daitezen.
- Irakasleak hainbat testuingurutan (pribatuan, etxean, publikoan, etab.) erantzun egokiak emateko trebetasunak taldean lantzea, hala nola, norbere burua ezagutzekoa eta gizartean norbere buruarenganako konfiantza azaltzekoa .
- Norbere burua eta gainerakoak onartu, baloratu eta errespetatzean oinarritutako pertsonen arteko berdintasunezko harremanetarako heztea.
- Norbere burua kontrolatzeko, enpatia sortzeko eta frustrazioari aurre egiteko teknikak lantzea.
- Elkarlaneko metodoen bitartez gizarteratzearen aldeko abileziak eta emozioak kudeatzeko trebetasunak garatzea, bai taldeko tutoretzetan eta bai gainerako arloetan.

- Ikasle-batzordeak osatzea bizikidetza orokorra hobetzeko, izan daitezkeen gatazkak detektatzeko eta gatazka horiek ebazten laguntzeko: bitartekaritza-taldeak, jolas-garaiko laguntzaileak, ikasle aholkulariak, etab.
- Geletan, gatazkak elkarrizketaren bitartez eraldatzeko eta ebazteko estrategiak sistematikoki abian jartzea (indarkeriarik gabeko metodoak).
- Ikasleei irakasleekin komunikatzeko bideak erraztea eta eraso jasotzen duen pertsonari eta erasoaren lekuko mutu direnei horrenbeste kalte egiten dien “isiltasunaren legea” haustea.

I. ERANSKINA

Datu-bilketa errazteko dokumentuak

II. ERANSKINA

Hezkuntza Ikuskaritzarako txostena

III. ERANSKINA

Jarduera Plana betetzeko orientazio-eredua

IV. ERANSKINA

Berritzeguneetako Aniztasun eta
Bizikidetzako aholkularitzen zerrenda

V. ERANSKINA

Erreferentzia bibliografikoak

1. LABURPEN TAULA

TRATU TXARRAK IZATEN DIREN LEKUAK (Kontsultatutako pertsonen emandako informazioa)																				
KONSULTATUTAKO PERTSONAK (**)	GELA Irakaslerik gabe		GELA Irakaslea bertan		PATIOA		KORRIDOREA		KOMUNAK		JANGELA		GIMNASIOA ALDAGELAK		AUTOBUSA		Ikastetxeko SARRERA- IRTEERETAN		BESTE BATZUK (***)	
	BAI *	EZ	SÍ	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	SÍ	NO
Zuzendaria																				
Ikasketaburua																				
Aholkularia/orientatzailea																				
Tutorea																				
1. irakaslea																				
2. irakaslea																				
Familia																				
1. ikaskidea																				
AZP																				
Erasotako ikaslea																				
Beste batzuk																				
GUZTIRA																				

* Erantzuna Ez da/Ez du erantzuten bada, galdere-ikur gisa adieraziko da dagokion zutabeen.

** Ikastetxeak erabakiko du nori egin galderak, kasu bakoitzaren arabera.

*** BESTE BATZUK zutabeen erantzuten bada, adierazi lekua.

2. LABURPEN TAULA

KONTSULTATUTAKO PERTSONAK (**)	DEFENTSA GABEZIA (1)		BOTERE DESOREKA (2)		ERREPIKAPENA (3)		PERTSONALIZAZIOA (4)		IKUSEZINTASUNA (5)		ELKARREN EZAGUTZA (6)		BESTE BATZUK (7)	
	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ
Zuzendaria														
Ikasketaburua														
Aholkularia/orientatzailea														
Tutorea														
1. irakaslea														
2. irakaslea														
Familia														
1. ikaskidea														
AZP														
Erasotako ikaslea														
Beste batzuk														
GUZTIRA														

(1) DEFENTSA GABEZIA: Biktimak ez die tratu txarrei erantzuten, isildu egiten da, hitz egiteko baldurra du, ez du ikastexera joan nahi, mehatxu eta xantaiaen aurrean amore ematen du.

(2) BOTERE-DESOREKA: Erasotzailea taldean aritzen da, erasotzaileak biktimak baino indar edo botere gehiago edo acin handiagoa du, bere balentriaz harro agertzen da taldearen aurrean, kexatitzat jotzen du biktima.

(3) ERREPIKAPENA: Tratu txarren kopuruetik nahiz iraupenetik ondorioztatzen da.

(4) PERTSONALIZAZIOA: Biktima beti bera da, bere ezaugarri bereizleren bat aukeratzen da eta etiketatuta egiten da.

(5) IKUSEZINTASUNA: Pertsona heldurik ez dagoenean edo kontrolatzen zailak diren tokietan (komunitan, aldagelietan, jolasgokietan, sarrera-irteeretan) gertatzen da tratu txarra.

(6) ELKARREN EZAGUTZA: Erasotzailea eta biktima gela edo maila berekoak dira edo izan dira.

(7) BESTE BATZUK: Egin dako irahin (telefono-mezuen, internet bidezkoen, etab.) edo lesio fisikoen dokumentazio idatzia dago edo lesio horien nabaritasunak daude.

* Tratu txarren mota bakoitza BAI, EZ adieraziz baloratuko da. Erantzuna Ez daki/Ez du erantzuten bada, galdera-ikur gisa adieraziko da dagokion zutabearen.

** Ikastetxeak erabakiko du nori egin galderak, kasu bakoitzaren arabera.

3. LABURPEN TAULA

TRATU TXARRREN MOTA (Kontsultatutako pertsonen emandako informazioa)												
KONTSULTATUTAKO PERTSONAK (**)	GIZARTE-BAZTERKETA (1)		HITZEKO ERASOA (2)		ZEHARKAKO ERASO FISIKOA (3)		ERASO FISIKO ZUZENA (4)		LARDERIA XANTAIA MEHATXUAK (5)		SEXU-JAZARPENA edo -ABUSUA	
	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	BAI*	EZ	PUNT	ERREP
Zuzendaria												
Ikasketaburua												
Aholkularia/orientatzailea												
Tutorea												
1. irakaslea												
2. irakaslea												
Familia												
1. ikaskidea												
AZP												
Erasotako ikaslea												
Beste batzuk												
GUZTIRA												

(1) GIZARTE BAZTERKETA: Aktiboa izan daiteke (parte hartzen ez uztea) edo ez-egiteagatikoa (bestea kontuan ez hartzea).

(2) HITZEKO ERASOA: Irainak, ezizenak jartzea, norbaiti buruz gaizki hitz egitea...

(3) ZEHARKAKO ERASO FISIKOA: Gauzak ezkatzea, puskatzea, lapurtzea, etab.

(4) ERASO FISIKO ZUZENA: Jotzea.

(5) LARDERIA, XANTAIA, MEHATXUA: Beldurra sartzea, xantaila (zerbait egitera behartzeko mehatxatzea, erasorik ez egitearen truke dirua eskatzea), armekin mehatxatzea.

* Tratu txarren mota bakoitza, baiezko kasuan, PUNTUAL edo ERREPIKATUTZAT joko da. Erantzuna Ez daki/Ez du erantzuten bada, galdera-ikur gisa adieraziko da dagokion zutabearen.

** Ikastetxeak erabakiko du nori egin galderak, kasu bakoitzaren arabera.

Honako kasu hauetan egingo da txosten hau:

- Ikastetxeak berdinaren arteko tratu txarren nabaritasunak daudela erabakitzen duenean.
- Poliziaren edo epailearen aurrean salaketa edo Arartekoaren aurrean kexa jarri dela jakiten denean.
- Hezkuntzako ikuskariak eskatzen duenean.

Zuzendaria: .....

Ikastetxea: ..... Ikastetxearen kodea: .....

Herria: ..... Lurraldea: .....

Ikastetxeko zenbait ikasleri eragiten dien eta berdinaren arteko tratu txartzat jo daitezkeen eskolako jokabide jakin batzuei dagokienez, izenpetzen duen Zuzendariak honako INFORMAZIO HAU ematen du:

1. BILDUTAKO INFORMAZIOA

1.1. Eskaera jaso duen pertsona: .....

1.2. Esku-hartzeko eskaeraren jatorria eta data

Jatorria:		
	Familia	☐
	Tutorea	☐
☐	Beste irakasle bat	
	Ikasle bat	☐
☐	Orientatzailea/Aholkularia	
	Berritzegune	☐
☐	Hezkuntza Ikuskaritza ¹	
	Otros	

Data: .....

1.3. Ustezko biktima eta erasotzaileen identifikazio-datuak

Ikaslearen datuak

Izen-deituren inizialak: .....

Eskolatze Liburuaren zenbakia: .....

Adina: .....

Maila/taldea: .....

Egoera:(biktima/erasotzailea/lekukoa): .....

(Alderazi inplikaturak dauden ikasle guztien datuak, kasu bakoitzean biktima edo erasotzailea den zehaztuz).

¹ Hezkuntza Ikuskaritzak eskatzen badu esku-hartzea, gertaeren berri egoeratan eta noren bidez jakin den jakinaraziko da.

1.4. Tipo y gravedad del maltrato denunciado

	ez	bai	puntuala	errepikatua
1. Gizarte-bazterketa	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	– Aktiboa: parte hartzen ez uztea. – Ez-egiteagatiko bazterketa: bestea kontuan ez hartzea.			
2. Hitzeko eraso	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	– Irainak, ezizenak jartzea, biktimaz gaizki hitz egitea,...			
3. Zeharkako eraso fisikoa	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	– Gauzak ezkutatzea, apurtzea, lapurtzea,...			
4. Eraso fisiko zuzena	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	– Jotzea			
5. Larderia/xantaia/mehatxua	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	– Beldurra sartzeko mehatxuak egitea – Xantaia (zerbait egitera behartzeko mehatxu egitea, ez erasotzearen truke dirua eskatzea). – Armekin mehatxatzea			
6. Sexu-jazarpena edo -abusua	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

1.5. Tratu txarrak izaten diren lekuak

Erasoko lekuen kokapena:

- Gelan
- Patioan
- Korridoreetan
- Komunetan
- Jangelan
- Gimnasioan/aldageletan
- Autobusean
- Ikastetxeko sarrera-irteeretan
- Beste batzuk (adierazi lekua):
 .....

1.6. Gertakarien azalpena

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.7. Lekukoak

- Ikasleak (inizialak): .....
- Irakasleak: .....
- Langile laguntzaileak: .....
- Beste batzuk: .....

2. BURUTUTAKO JARDUERAK ETA HORIEN DATAK

2.1. Urgentziatzko behin-behineko neurriak (Jarduera Protokoloaren 2.2. atala)

- Erasotako ikaslearen berehalako segurtasuna bermatzen duten neurriak
.....
.....
.....
.....
- Ikasle erasotzaileei zuzendutako neurri zuzentzaileak
.....
.....
.....
.....
- Diziplinako Espedientea irekitzea (Baiezkoa denean, erantsi kopia)

BAI   EZ

2.2. Bilerak eta elkarrizketak

- Irakasle-taldearekin
- Erasotako ikaslearen familiarekin
- Ikasle erasotzaile bakoitzaren familiarekin
- Inplikaturata dauden ikasleekin
- Beste batzuekin

2.3 Jarduera Plana (Jarduera Protokoloaren 7. puntua)

(Bidali planaren kopia ahalik eta lasterren)

3. INFORMAZIO OSAGARRIA

– Medikuen txostenik badago?

BAI   EZ

– Poliziari/epaileari/Arartekoari salaketa/kexa aurkeztu zaio?

BAI   EZ

– Adingabekoen Fiskaltza jakinaren gainean jarri da?

BAI   EZ

.....(a)n, 200.....ko .....ren ..(e)an.

Zuzendaria.

Izpta.: .....

Berdinen arteko tratu txarren egoeraren baten azterna edo nabaritasun aski egonez gero, derrigorrezkoa da Jarduera Plana. Planaren edukia Jarduera Protokoloaren 7. puntuan dago zehaztuta eta plan hori gauzatzeko lagungarria izan daiteke honako dokumentu hau

---

Ikastetxea: ..... Ikastetxearen kodea: .....

Herria: ..... Lurraldea: .....

---

1. LAN TALDEA EDO IKASTETXEKO ARDURADUNAK

Adierazi:

Kideak, taldeko koordinatzailea, erantzukizunen eta zereginen banaketa.

Orientabideak: Lan-taldeak honako funtzio hauek izan ditzake, beste batzuen artean:

- Informazioa zentralizatzea, behaketak egitea, Jarduera Plana prestatzea, prozesuan zehar orientatzea eta jarraipena zein ebaluazioa egitea.
  - Bilerak antolatzea eta bilera-egunak zehaztea.
  - Hartzen diren erabakietan inplikaturik dauden pertsonen (familiei, irakasleei, etab.) informazioa ematea, eta bai prozesuaren beraren bai prozesuaren arrakasta-mailaren ebaluazio-irizpideen edo adierazleen proposamena eta berrikuspina egitea.
  - Konfidentzialtasuna bermatzea
-

2. TRATU TXARREN EGOERAREN DESKRIPZIOA

Xehatu:

Egiaztatutako gertaerak, ikusitako jarrerak eta Jarduera Plana egiteko orduan kontuan izan behar diren datak, lekuak, lekukoak, etab.

---

3. INPLIKATUTA DAUDEN IKASLEEN DATUAK

(Jarduera Planean hartuko diren neurriak zehazteko orduan garrantzitsuak izan daitezkeen ikasleen familiako datuak eta datu pertsonalak)

Datuen konfidentzialtasuna zaintzea.

USTEZKO BIKTIMA

Adierazi:

IZEN-DEITURAK (inizialak):

TALDEA:

ADINA:

DATU INTERESGARRIAK:

(Familiakoak, akademikoak, eskolakoak, gizarte-harremanetakoak,..)

(Datu horiek gertatutako egoeran eta neurri egokiagoak hartzeko orduan izan dezaketen eraginaren analisia ere egin daiteke).

USTEZKO ERASOTZAILEAK

Adierazi ustezko erasotzaile bakoitzaren honako datu hauek:

IZEN-DEITURAK (inizialak):

TALDEA:

ADINA:

DATU INTERESGARRIAK:

(Familiakoak, akademikoak, eskolakoak, gizarte-harremanetakoak,..)

(Neurri eraginkorrenak zehazteko orduan garrantzitsuak izan daitezkeen datuak bildu behar dira)

IKASLE LEKUKOA

Adierazi:

IZEN-DEITURAK (inizialak):

TALDEA:

ADINA:

DATU INTERESGARRIAK:

(Familiakoak, akademikoak, eskolakoak, gizarte-harremanetakoak,..)

(Datu horiek gertatutako egoeran eta neurri egokiagoak hartzeko orduan izan dezaketen eraginaren analisia ere egin daiteke).

---

4. BABESTEKO ETA KONTROLATZEKO NEURRIAK

(Erasotako ikaslearen berehalako segurtasuna bermatzen duten neurriak) (Ikus proposamenak **Jarduera Protokoloaren 2.2. atalean**)

USTEZKO BIKTIMAREKIN

Zehaztu:

USTEZKO ERASOTZAILEEKIN

Zehaztu:

Ikasle LEKUKOEKIN

Zehaztu:

---

5. HEZKUNTZA JARDUERA (Taldeak diseinatu beharrekoa)

5.1. USTEZKO BIKTIMAREKIN

Zehaztu:

a) Landu beharreko alderdiak:

b) Jarduera zehatzak:

(Zehaztu kasu bakoitzean deskripzioa, erantzulea, data, inplikatuak, jardueraren ebaluazioa...)

Orientabideak: ikus **Jarduera Protokoloaren 7. b) atala**.

Garrantzitsua da neurriak aplikatzeko orduan eta zenbait jarduera burutzeko orduan zuhur jokatzea, besteen aurrean ez nabarmentzeko eta biktima arriskuan ez jartzeko.

Saiatu jazarpen-egoera gelan denen aurrean ez jorratzen, biktimak bere burua aipatuzat jo ez dezan eta lotsa edo umi-
liatzerik izan ez dezan

5.2. USTEZKO ERASOTZAILEKIN

Zehaztu:

a) Landu behar diren alderdiak:

b) Jarduera zehatzak:

(Zehaztu kasu bakoitzean deskripzioa, erantzulea, data, inplikaturak dauden pertsonak, jardueraren ebaluazioa ...)

c) Zehapen posibleak:

Orientabideak: Ikus Jarduera Protokoloaren 7. c) atala.

5.3. IKASLE LEKUKOekin

Zehaztu:

a) Landu behar diren alderdiak:

b) Jarduera zehatzak:

(Zehaztu kasu bakoitzean deskripzioa, erantzulea, data, inplikaturak dauden pertsonak, jardueraren ebaluazioa ...)

Jarraibideak: Ikus Jarduera Protokoloaren 7. d) atala..

5.4. TALDEKO/IKASTETXEKO GAINERAKO EKIKO JARDUERAK

Adierazi:

- a) Jardueren azalpena (adierazi praktikan jartzeko eta ondorengo baloraziorako aurreikusten diren datak).
- b) Tutoretza-plana: zehaztu helburuak, ekintzak eta ebaluazioa.
- c) Izaera orokorreko neurri hezitzaileak edo prebentziozkoak.

Zenbait orientabide: Ikus **Jarduera Protokoloaren 7. d) atala**.

- Krisialdia bitartean taldean lan egiten bada, arreta handia jarri behar da jarduera eta bizitzen ari den egoera ez nahasteko (erasoa jaso duenarentzat umiliatuztat har daiteke eta, aldi berean, erasotzailearen karisma eta botere-sentsazioa areagotu ditzake jarduerak). Ez da pertsonalizatu behar. Zuhurtasuna behar da. Kontuan izan behar dira ikasleek jarduerak interpretatzeko izan ditzaketen moduak, eta jarduera bakoitzaren ondorioak aurreikusten ahalegindu behar da. Ematen den urrats bakoitza aztertu behar da.
-

5.5. FAMILIEKIKO JARDUERAK

Adierazi:

- a) Bilerak (data, erantzulea, bildutakoak, helburuak...)

- b) Beste jarduera batzuk:

Zenbait orientabide: Ikus **Jarduera Protokoloaren 3. eta 7. d) atalak**.

Beste orientabide batzuk:

- Bilera bakoitzaren helburuak zehaztu eta kontu handiz planifikatu.
- Familia bakoitzarekin aparte lan egin. Prozesuaren amaieran bakarrik edo ondo oinarritutako arrazoiengatik bakarrik lan egin ahal izango da biek batera. Saihestu liskarrak.
- Gatazka-egoera desagerrarazteaz gain, ikasleek esperientzia horretatik ikasi behar dutela ere nabarmendu behar da: jarrera-aldaketa, trebetasun sozialak...
- Familiarekin ulertor azaldu. Errua inori ez leporatu. Gozotasunez eta errespetuz iradoki aldaketak edo proposamenak.
- Elkarrizketetako solaskideen kopurua murriztu: ez bikoiztu, seriotasun-irudia emateak lasaitu egiten ditu familiak eta konfiantza ematen die.
- Bilera guztien akta egin (Ondorioak eta proposamenak adierazi).
- Familiakoei euren seme edo alabari buruzko informazioa eman, inoiz ez beste ikasle bati buruzko informazioa.

5.6. IRAKASLE TALDEAREKIN EGIN BEHARREKO JARDUERAK

Adierazi:

Zenbait orientabide: Ikus Jarduera Protokoloaren 7. f) atala.

---

6. ESKU HARTZEAREN EBALUAZIO- ETA JARRAIPEN-IRIZPIDEAK

Zehaztu:

Zenbait orientabide:

- a) Bai biktimaren eta bai pertsona erasotzailearen jarrera-aldaketa eta ongizatea bermatzen dituzten baldintzak lortzen direnean emango da amaitutzat prozesua.
  - b) Helburua bete dela adierazten duten ebaluazio-irizpideak eta adierazleak zehaztu:
(adibideak: Idatzizko benetako barkamen-eskaerak, erasotzaile ohiaren eta biktima ohiaren arteko baterako lana, antzeko egoerak aldi jakin batean ez errepikatzea...).
  - c) Prebentziozko zaintza-aldi zehatza jartzea komeni da.
  - d) Jarraipena nola egingo den planifikatu. Prozedura, datak eta arduradunak zehaztu
-

7. PROZESUAREN AMAIERA: ONDORIOAK

Orientabideak:

- Arazoa detektatu zenetik amaitu den arterainoko prozesuaren laburpena, kudeatzeko eta ebazteko behar izan den denbora, planifikatutako jardueren arrakasta-maila, ondorioak eta Jarduera Planaren berrikuspen posiblea, ikaste-txean antolamendu-aldaketak edo beste mota batekoak egiteko premia ...
- Berrikuspenaren data

IV. ERANSKINA

BERRITZEGUNEETAKO ANIZTASUN ETA BIZIKIDETZAKO AHOLKULARITZEN ZERRENDA

BERRITZEGUNEA		Telefonoa
A01	GASTEIZ	945-218001
A02	GASTEIZ	945-218001
B01	BILBO ABANDO	94-4106280
B02	TXURDINAGA	94-4121614
B04	BARAKALDO	94-4902300
B03	SESTAO	94-4722133
B05	ORTUELLA	94-6640773
B06	BASAURI-GALDAKAO	94-4565116
B07	GETXO	94-4806000
B08	LEIOA	94-4805600
B09	DURANGO	94-6200602
B10	GERNIKA	94-6253546
G01	DONOSTIA	943-320087
G02	IRUN	943-625144
G03	EIBAR	943-200474
G04	ORDIZIA	943-887950
G05	ZARAUTZ	943-130643
G06	LASARTE	943-372099

- ALLAN L. BEANE (2006): *BULLINYG Aulas libres de acoso*. Bartzelona GRAÓ.
- ARARTEKO. (2006): *Convivencia y conflictos en los Centros Educativos*. EAeko Bigarren Hezkuntzako ikastetxeen egoerari buruzko Arartekoaren txostena.
- AVILES MARÍNEZ, J.M. (2002): *Intimidación y maltrato entre el alumnado*. STEE-EILAS.
- AVILES MARTINEZ, J.M. (2001): *La intimidación y el maltrato en los Centros escolares*. Lan Osasuna 2, 13-24. Bilbao STEE-EILAS.
- CEREZO, F. (1997): *Conductas agresivas en edad escolar*. Madril. Pirámide.
- CEREZO, F. (2002): *La violencia en las aulas*. Madril. Ed. Pirámide.
- DEFENSOR DEL PUEBLO (2006): *Informe Violencia Escolar.El maltrato entre iguales en la Educación Secundaria Obligatoria 1999/2006 (Azterlan berria eta 2000ko txostenaren eguneratzea)*. Bertsio elektronikoa: www.defensordelpueblo.es.
- DÍAZ-AGUADO, M.J. (2006): *Del acoso escolar a la cooperación en las aulas*, Madril, Pearson.
- DIAZ-AGUADO, M. J. (2004): *Prevención de la violencia y lucha contra la exclusión desde la adolescencia, La violencia entre iguales en la escuela y en el ocio, Programa de intervención y estudio experimental*, 2. zk.a., Injuve.
- ESPINOSA, M.A., OCHAITA E. y ORTEGA, I.: *“Manual formativo sobre prevención de la no violencia entre niños, niñas y adolescentes.”* I. eta II. liburukiak- Haurtzaroaren inguruko antolakuntzen plataforma. Madril 2003. www.plataformadeinfancia.org (EBko DAPHNE programaren esparruan prestatutako materialak)
- CCOO-KO IRAKASKUNTZA FEDERAZIOA (2001): *Los problemas de la convivencia escolar: un enfoque práctico*. Koordinatzailea: J. Esperanza.
- FERNANDEZ, I. (1998): *Prevención de la violencia y resolución de conflictos. El clima escolar como factor de calidad*.
- FERNANDEZ, I. (2001): *Guía para la convivencia en el aula*. Bartzelona, Cisspraxis.
- GARAIGORDOBIL, M., (2005): *4-12 urte bitarteko haurren garapenerako kooperazio eta sormen jolasak*, Bilbao, Ibaizabal.
- HARRIS S., PETRIE G. (2006): *Acoso escolar en la escuela: los agresores, las víctimas y los espectadores*. Barcelona. Paidós.
- JARES, X. R. (2006): *Pedagogía de la convivencia*. Bartzelona, Graó.
- LÓPEZ, F. y otras, (2006): *El bienestar personal y social y la prevención del malestar y la violencia*, Madril, Pirámide.
- OLWEUS D. (1998): *Conductas de acoso y amenaza entre escolares*. Madril. Morata.
- O'MOORE, M. (2004): *Dealing with Bullying in Schools*, London, PCP.
- ORTEGA, R (1998): *La violencia escolar. ¿Qué es? Y ¿Cómo abordarla? Programa Educativo de Prevención de Maltrato entre compañeros y compañeras*. Junta de Andalucía.
- ORTEGA R .y DEL REY R. (2003): *La violencia escolar: estrategias de prevención*. Bartzelona. Graó.
- ORTEGA R .y DEL REY R. (2004): *Construir la convivencia*. Bartzelona, Edebé.

- PIKAS, A. (1989): The common concern method for the treatment of mobbing. En Roland, E. eta Munthe, E (Eds), *Bullying: An international perspective*. 8 pp. 91-105). London . David Fulton.
- RODRIGUEZ, NORA (2006): *Stop Bullying*. RBA.
- RODRIGUEZ P. (2.006): *Acoso escolar. Desde el mal llamado bullying hasta el acoso al profesorado. (Especial análisis de la reparación del daño)* Bartzelona, Atelier.
- SALAS, B, y otras (2005): *Bizitzarako gaitasunak eta balioak, Bizikidetzeta eta tutoretza, Personaren garapen osorako hezkidetzako trebakuntza-eredua, Lehen hezkuntza/DBH, Pentacididad / Eusko Jaurlaritzza-Gobierno Vasco.*
- SEGURA, M, (2005): *Enseñar a convivir no es tan difícil*, Bilbo, Descleé.
- SEGURA, M, y ARCAS, M, (4ª - 2006): *Relacionarnos bien*, Madril, Nancea.
- SHARPES Y SMITH. P.K.(1994): *School Bullying: Insights and perspectives*. London. Routedledge.
- SUCKLING, A y TEMPLE, C (2006): *Herramientas contra el acoso escolar. Un enfoque integral*. Madril. MORATA + MEC.
- TORREGO, J.C. (coord) (2006): *Modelo integrado de mejora de la convivencia*, Bartzelona, Graó.
- ZAITEGI, N. eta beste batzuk (2005): *Dossier herramientas: Propuesta práctica de reflexión grupal en torno a las Habilidades para la Vida*, en OGE, nº 5, 2005eko iraila, Bartzelona, Praxis.
- ZAITEGI, N. eta beste batzuk (2006): *Dossier herramientas: Guía para la elaboración del Plan de Convivencia Anual (PCA) I eta II*, OGE, 4. zk.a., 2006ko uztaila eta 5. zk.a., 2006ko iraila, Bartzelona, Praxis.

Esteka interesgarriak:

<http://www.berrikuntza.net>

Eskola inklusiborantz – bizikidetzeta eta bakerako hezkuntza-materialak

<http://www.convivencia.mec.es/>

bizikidetzaren ataria

www.elkarrekin.org

liburutegia-1. eskola inklusiborantz/hacia una escuela inclusiva- Bizikidetzeta positibo bat ikastetxean eraiki / landu behar dugu, biolentziari aurre egiteko - Construir la convivencia para prevenir la violencia

<http://www.elkarrekin.org/web/bizikide21/>

bizikidetzeta lantzeko hezkuntza-komunitate osorako materialak

www.ikasle.net

azterketarako eta hausnarketarako oinarritzko argitalpenak eta dokumentuak

www.isei-ivei.net

– Berdinen arteko tratu txarrak. Bullying-a Euskadin

– Bizikidetzeta bigarren hezkuntzako ikastetxeetan. Kasuen azterketa

<http://mariajosediaz-aguado.tk/>

argitalpenen bloga, materialak, familia, bizikidetzeta, indarkeria, bullying-a...

<http://www.observatoriconvivenciaescolar.es/>

bizikidetzaren ataria

www.xtec.es/~jcollell/

Bullying-a. Ikasleen arteko tratu txarrak